

Ільїн Валерій, Кузьмич Софія. Особливості бухгалтерського обліку у зарубіжних країнах. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 2. С. 42-48.
DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.02.042>

УДК 657
JEL Classification M41

Ільїн Валерій

д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Університет державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Україна

E-mail: villin2015@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4223-1865

Кузьмич Софія

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту
Університет державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Україна

E-mail: sofiamykolaivna@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Анотація.

Вступ. Сучасний стан економічних відносин у світі потребує від суб'єктів господарювання та держави постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку. Одним із шляхів покращення є детальний аналіз та запозичення доцільних методів, принципів та процедур організації бухгалтерського обліку у зарубіжних країнах. Крім того, стрімкий розвиток глобалізаційних процесів зумовлює постановку нових проблемних питань у сфері бухгалтерського обліку, одним з яких є виникнення розбіжностей у веденні бухгалтерського обліку, які виникають між країнами.

Методи. Дослідження проводилося на основі таких загальноприйнятих наукових методів: діалектичний - щодо визначення загальних підходів до наукового дослідження; монографічний - стосовно глибокого вивчення окремих суспільних явищ; порівняння, який полягає у порівнянні явищ, процесів та показників, що їх характеризують для виявлення спільних рис і відмінностей між ними; екстраполяція - поширення висновків, одержаних щодо однієї частини цілого, на іншу її частину; систематизація, абстрагування та конкретизація отриманих результатів роботи.

Результати. У статті досліджено основні принципи бухгалтерського обліку, проаналізовано особливості принципів обліку за кордоном та джерела регулювання бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах. Визначено класифікацію міжнародних систем в зарубіжній практиці. Визначені моделі бухгалтерського обліку на міжнародному рівні свідчать про специфіку та особливості організаційно-методичних аспектів обліку в різних країнах світу, що ускладнює процес порозуміння та взаємозгодженості показників по формах звітності під час співпраці.

Перспективи. Бухгалтерський облік визначається тим середовищем, в якому він функціонує і методологічні принципи його організації, теорії і практики залежать від соціальних, політичних і економічних умов окремої країни. То ж доцільним є визначення принципів та моделей бухгалтерського обліку на міжнародному рівні. Це надасть допомогу окремим країнам у виборі найпридатнішої для них облікової моделі, виявлення можливих проблем, які можуть виникнути в процесі використання певної моделі обліку шляхом порівняння з країнами, які застосовують таку ж облікову модель. З цього приводу, в світовій практиці спостерігається тенденція застосування Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності, що так необхідно в умовах активного розширення

зовнішньоекономічних зв'язків.

Ключові слова. бухгалтерський облік, міжнародна практика, принципи бухгалтерського обліку, облікові моделі, бухгалтерські стандарти.

Вступ.

В умовах глобалізації все більше приділяється увага аналізу зарубіжного досвіду з організації бухгалтерського обліку. Необхідність організації бухгалтерського обліку у світовому масштабі визначається розвитком економічної інтеграції країн, створення міжнародних корпорацій, вільних економічних зон, спільних підприємств.

Бухгалтерський облік розвивається й удосконалюється у відповідь на мінливі потреби суспільства відповідно до загальноприйнятих принципів, які розроблені національними, міжнародними й міжнародними організаціями. Бухгалтерський облік є мовою ділового спілкування учасників бізнесу усіх країн світу. Він виконує функцію фінансового центру управлінської інформаційної системи, одним із завдань якої є створення бази, необхідної для аналізу, інтерпретації та використання інформації з метою прийняття оптимальних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження особливостей бухгалтерського обліку та звітності проводиться у зарубіжних країнах з початку ХХ століття. Серед зарубіжних науковців варто виділити К. Ноубса [1], який спеціалізувався на визначенні схожих та відмінних рис систем бухгалтерського обліку і звітності у різних країнах як прикладів до практичного застосування. Крім того, першу спробу класифікувати системи бухгалтерського обліку зробив Г.Р. Хетфілд [2]. У 1911 р. він виділив та описав три типи моделей систем бухгалтерського обліку: американську, британську і континентальну.

Проблему впливу різних систем, а також принципів ведення обліку і звітності у зарубіжних країнах досліджували у своїх працях вітчизняні вчені: Н.С. Акімова [3], В.А. Шпак [4], В.В. Дергачова [5], В.О. Онищенко [6], О.О. Орел [7], О.С. Бондаренко [8], Островерха Р.Е [9] та ін. Дані дослідники займались вивченням міжнародних принципів бухгалтерського обліку, побудови і форм фінансової звітності, системи фінансового обліку, організації обліку та порядок відображення у фінансовій звітності окремих видів активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат, фінансових результатів.

Незважаючи на значний вклад науковців у дослідження особливостей бухгалтерського обліку у зарубіжних країнах, мінливість сучасного світу та економіки зобов'язує доопрацювати дане питання.

Мета.

Мета статті полягає у визначенні особливостей бухгалтерського обліку у зарубіжних країнах.

Методологія дослідження.

Дослідження проводилося на основі таких загальноприйнятих наукових методів: діалектичний - щодо визначення загальних підходів до наукового дослідження; монографічний - стосовно глибокого вивчення окремих суспільних явищ; порівняння, який полягає у порівнянні явищ, процесів та показників, що їх характеризують для виявлення спільних рис і відмінностей між ними; екстраполяція - поширення висновків, одержаних щодо однієї частини цілого, на іншу її частину; систематизація, абстрагування та конкретизація отриманих результатів роботи.

Результати.

У сучасному економічному просторі бухгалтерський облік є мовою бізнесу, і дуже важливо, щоб цю мову розуміли бізнесмени різних країн світу. Кожна країна має свою традицію та менталітет, що впливає і на особливості організації бухгалтерського обліку. Міжнародна практика

свідчить про відсутність однакових принципів до організації обліку в країнах світу [4, с. 83].

Принципи бухгалтерського обліку в різних країнах визначені або власними законами, які регламентують бухгалтерський облік, або власними чи міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Для того, щоб усі, хто одержує бухгалтерські звіти, могли вірно їх тлумачити, розроблена система керівництва з бухгалтерського обліку – загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (Generally Accepted Accounting Principles – GAAP). Принципи бухгалтерського обліку – це базові концепції, які кладуться в основу відображення в обліку й звітності господарської діяльності підприємства, його активів, доходів, витрат, фінансових результатів [7, с. 227].

Принципи обліку можуть бути розділені на три великі групи. Якісні характеристики облікової інформації, що узагальнені в звітності (вимоги, що ставляться до бухгалтерського обліку).

1. Принципи обліку цієї інформації.
2. Елементи фінансової звітності.
3. Вимоги до якості інформації.

Основні вимоги до якості інформації в зарубіжних країнах зводяться до її корисності для прийняття рішень різними групами користувачів.

В економіці будь-якої держави приплив додаткових джерел фінансування здійснюється через кредити фінансових установ (державних і комерційних), вільні капітали юридичних і фізичних осіб (інвесторів) і цільове фінансування з боку державних органів [8]. Надаючи свої фінансові ресурси, кожен власник (інвестор) прагне отримати максимальну вигоду і гарантії повернення.

Проте, відмінності принципів і правил бухгалтерського обліку у різних країнах впливають на інформацію фінансової звітності, викликають її розбіжності, що ставить під сумнів її надійність. Це стримує процес інвестування, гальмує потік капіталів, зменшує ділову активність у бізнесі. З метою запобігання таких ситуацій необхідно чітко визначити характерні риси систем бухгалтерського обліку в різних країнах, розуміти їх відмінності, класифікувати системи та моделі бухгалтерського обліку [9].

Першу спробу класифікувати системи бухгалтерського обліку зробив Г.Р.Хетфілд. У 1911 р. він виділив та описав три типи моделей систем бухгалтерського обліку: американську, британську і континентальну. Проте, ним не було визначено критеріїв та характеристик класифікації. Тому характерні риси систем бухгалтерського обліку у світі та їх представників наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Загальноприйнята класифікація систем бухгалтерського обліку у світі

Назва системи	Країни, де застосовується	Характерні риси
<i>Британо-американська облікова модель</i>	Австралія, Велика Британія, Гонконг, Ізраїль, Мексика, Нідерланди, Центральна Америка, США та інші	Характерні фінансові основи обліку, тобто сильний зв'язок з акціонерним капіталом і цінними паперами різного рівня: - орієнтація обліку на потреби інвесторів і кредиторів; - наявність розвинутого ринку цінних паперів; - високий рівень професійної бухгалтерської підготовки; - наявність великої кількості транснаціональних корпорацій та утворень
<i>Континентальна облікова модель</i>	Австрія, Бельгія, Єгипет, Італія, Франція, Німеччина, Швейцарія, Швеція, Японія та інші	Характерна висока залежність від банківської системи і держави: - щільні виробничі зв'язки з банками; - детальна юридична регламентація фінансового обліку та звітності; - орієнтація обліку та звітності на інтереси державного управління оподаткуванням; - макроекономічне планування (суттєвий вплив ЄС)

Продовження табл. 1

Південно-американська облікова модель	Аргентина, Бразилія, Перу, Чилі, Еквадор та інші країни з нестабільною економікою	Характерні: - високий рівень інфляції; - жорсткі вимоги держави до обліку і контролю доходів фірм та населення; - уніфікація принципів обліку (облікова політика жорстко визначена).
--	--	---

**Джерело: узагальнено та складено авторами за джерелами [3; 4]*

Британо-американська облікова модель орієнтована на інтереси дрібних і середніх акціонерів-інвесторів. Методологія бухгалтерського обліку визначається незалежним професійним співтовариством, після чого облікові стандарти затверджуються законодавчо, і їх дотримання є обов'язковим. Застосовується професійне регулювання методології обліку, а не її пряма державна регламентація. Основний принцип обліку сформульований як «достовірна і об'єктивна (справедлива) інформація» [3, с. 124].

Континентальна облікова модель орієнтована на банки, або на державні фінансові структури і податкові правила. Вона має регламентовану основу, але в альтернативних варіантах оцінки. Державне регулювання бухгалтерського обліку передбачає консерватизм в обліковій політиці, що розробляється суб'єктами господарювання. Облік будується відповідно з єдиним національним планом рахунків, що забезпечує застосування уніфікованих бухгалтерських методик і сталість їх застосування.

Південно-американська облікова модель орієнтована виключно на податкові правила. Основним джерелом залучення додаткових фінансових ресурсів є державне фінансування. Воно направляється, насамперед, у пріоритетні галузі економіки, на яких спеціалізуються ці країни в системі міжнародного поділу праці. Вся система обліку та звітності орієнтована на вимоги державного планування. Методологія бухгалтерського обліку законодавчо уніфікована і передбачає обов'язковий перерахунок звітності на зміну цін. Облік змін цін у цих країнах має тривалу практику у зв'язку з багаторічною і стійкою інфляцією.

У сучасній організаційній моделі з'явилася ісламська модель обліку. Ісламська економічна система запропонувала свої якісно нові принципи та інститути, що обумовлюють необхідність побудови на їх основі бухгалтерського обліку, положення якого принципово відрізняються від запропонованих Заходом [7, с. 225]. Розроблена ісламська економічна доктрина та основана на її положеннях концепція розвитку бухгалтерського обліку сприяють усуненню класової нерівності, справедливому розподілу ресурсів в суспільстві та водночас не знижують економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання [5, с. 255–257].

Інтернаціональна модель виникла з потреби міжнародної узгодженості обліку, перш за все в інтересах транснаціональних корпорацій та іноземних учасників міжнародних валютних ринків. Проте лише незначна кількість великих корпорацій може зараз стверджувати, що їхні річні фінансові звіти відповідають міжнародним стандартам.

Оскільки міжнародна практика обліку неоднорідна, виникає потреба в її стандартизації. Під бухгалтерськими стандартами розуміють стандартні вимоги до методів та процедур ведення бухгалтерського обліку, зокрема: нарахування амортизації, оцінка запасів, нарахування податків, порядок включення результатів діяльності асоційованих та дочірніх підприємств до зведеної (консолідованої) звітності, облік курсових різниць тощо [9, с. 255]. Стандарти обліку поділяються на два види:

- міжнародні – розроблюються Комітетом міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО) і рекомендовані до застосування;
- національні – нормативи з бухгалтерського обліку, які розроблюються кожною країною самостійно для внутрішнього користування.

В Україні, наприклад, з метою реформування бухгалтерського обліку і фінансової звітності було узгодження національної системи бухгалтерського обліку з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності. Цей процес розвитку пов'язаний із розширення зв'язків України у світовому просторі. Ураховуючи те, що система МСФЗ являє собою досить складний і динамічний механізм, її розвиток пов'язаний не тільки з переходом країни на міжнародні стандарти, а і з наявністю сучасної системи аудиту, відповідної інфраструктури ринку (ринок цінних паперів, ринки за видами активів, розвиток системи оцінок), а також зі зміною законодавчої бази [10, с. 275]. Відповідно, менш розвинені країни не в змозі зараз приєднатися до ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами, що значно знижує їх можливості при веденні зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки та перспективи.

Отже, бухгалтерський облік визначається тим середовищем, в якому він функціонує і методологічні принципи його організації, теорії і практики залежать від соціальних, політичних і економічних умов окремої країни. Визначені моделі бухгалтерського обліку на міжнародному рівні свідчать про специфіку та особливості організаційно-методичних аспектів обліку в різних країнах світу, що ускладнює процес порозуміння та взаємоузгодженості показників в формах звітності під час співпраці. Слід зазначити, що класифікація облікових моделей є ефективним засобом, який використовується для опису і порівняння різних облікових систем, надання допомоги окремим країнам у виборі найпридатнішої для них облікової моделі, виявлення можливих проблем, які можуть виникнути в процесі використання певної моделі обліку шляхом порівняння з країнами, які застосовують таку ж облікову модель. З цього приводу, в світовій практиці спостерігається тенденція застосування Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності, що так необхідно в умовах активного розширення зовнішньоекономічних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Nobes, C. International Classification of Financial Reporting. Croom Hall, 1983. 230 p.
2. Гэтфельд Г.Р. Чего недостает бухгалтерии. Вестник И.Г.Б.Э.1928. № 2. С. 179-181.
3. Акімова Н.С. Облік в зарубіжних країнах: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2016. 124 с.
4. Шпак В.А. Підходи до розвитку бухгалтерського обліку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» Серія: «Економічні науки»*. 2017. № 1. С. 80-84.
5. Дергачова В.В. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: НТУУ «КПІ». 2011. 257 с.
6. Онищенко В.О. Облік у зарубіжних країнах: підручник. Київ: «Центр учбової літератури». 2015. 479 с.
7. Орел О.О. Вплив світових моделей на розвиток національних систем бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. *Modern directions of theoretical and applied researches*. 2016. №1. С. 222-228.
8. Бондаренко О.С. Особливості організації бухгалтерського обліку у зарубіжній та вітчизняній практиці. *Ефективна економіка*. 2013. №10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2377>
9. Островерха Р.Е. Організація обліку: навч. посіб: 2-ге вид. перероб. та доп. Київ: «Центр учбової літератури». 2012. 255 с.
10. Товкун Л.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності: особливості впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 272-275.

Статтю отримано: 02.05.2020 / Рецензування 13.06.2020 / Прийнято до друку: 20.06.2020

Valerii Ilin

Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Accounting
University of the State Fiscal Service of Ukraine
Irpın, Ukraine

E-mail: villin2015@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4223-1865

Sofia Kuzmych

Bachelor of The Educational-Scientific Institute
of Accounting, Analysis and Audit
University of the State Fiscal Service of Ukraine
Irpın, Ukraine
E-mail: sofiamykolaivna@ukr.net

**OPTIMIZATION OF THE TAX BURDEN OF THE ENTERPRISES:
BLIGHTY AND FOREIGN EXPERIENCE**

Abstract

Introduction. The current state of economic relations in the world requires constant improvement of the accounting system from business entities and the state. One of the ways to improve is a detailed analysis and borrowing of appropriate methods, principles and procedures for accounting in foreign countries. In addition, the rapid development of globalization processes leads to the formulation of new problematic issues in the field of accounting, one of which is the emergence of differences in accounting that arise between countries.

Methods. The research was conducted on the basis of the following generally accepted scientific methods: dialectical - to determine general approaches to scientific research; monographic - in relation to the in-depth study of certain social phenomena; comparison, which consists in comparing the phenomena, processes and indicators that characterize them to identify common features and differences between them; extrapolation - the spread of conclusions obtained in relation to one part of the whole, to another part of it; systematization, abstraction and concretization of the obtained results. The article considers the level of tax burden on domestic and foreign enterprises in view of statistical information. The main ways to reduce tax liabilities, features and consequences of their application are indicated. It is necessary to apply a set of existing methods of taxation to effectively optimize taxes, constantly adapting them to the specifics of the enterprise.

Results. the principles of accounting abroad and sources of accounting regulation in foreign countries. The classification of international systems in foreign practice is determined. Certain accounting models at the international level indicate the specifics and features of organizational and methodological aspects of accounting in different countries, which complicates the process of understanding and consistency of indicators in the forms of reporting during cooperation.

Discussion. Accounting is determined by the environment in which it operates and the methodological principles of its organization, theory and practice depend on the social, political and economic conditions of the individual country. It is also advisable to define the principles and models of accounting at the international level. This will help individual countries to choose the most appropriate accounting model for them, to identify possible problems that may arise in the process of using a particular accounting model by comparing them with countries that use the same accounting model. In this regard, in world practice there is a tendency to apply International Financial Reporting Standards, which is so necessary in the context of active expansion of foreign economic relations.

Keywords. accounting, international practice, accounting principles, accounting models, accounting standards.

References

1. Nobes, C. (1983). International Classification of Financial Reporting. Croom Hall, 230. [in English].
2. Getfel'd, G.R. (1928). Chego nedostaet buhgalteryy. [What is missing accounting]. Vestnyk Y.G.B.E. [Bulletin I.G.B.E.], 2, 179-181.
3. Akimova, N. S. (2016). Oblik v zarubizhnyh kraj'nah: navch. posib. [Oblik in foreign countries]. Harkiv: HDUHT.
4. Shpak, V.A. (2017). Pidhody do rozvytku buhgalters'kogo obliku. [Go to the development of the accounting region]. Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka» Serija: «Ekonomichni nauky». [International Science Journal "International Science" Series: "Economic Science"], 1, 80-84.
5. Dergachova, V.V. (2011). Oblik u zarubizhnyh kraj'nah: navch. posib. [Oblik at foreign countries]. Kyi'v: NTUU «KPI».
6. Onyshhenko, V.O. (2015). Oblik u zarubizhnyh kraj'nah: pidruchnyk. [Oblik at foreign countries]Ky'i'v: «Centr uchbovoi' literatury».
7. Orel, O.O. (2016). Vplyv svitovyh modelej na rozvytok nacional'nyh system buhgalters'kogo obliku i finansovoi' zvitnosti v Ukraini. The influx of new models to the development of national systems of accounting and financial services in Ukraine. [Modern directions of theoretical and applied researches], 1, 222-228.
8. Bondarenko, O.S. (2013). Osoblyvosti organizacii' buhgalters'kogo obliku u zarubizhnyj ta vitchyznjanij

praktyci. [*Peculiarities of the organization of the accounting area at foreign practice and practical practice*]. *Efektivna ekonomika. [Effective economy]*, 10. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2377>

9. Ostroverha, R.E. (2012). Organizacija obliku: navch. posib: 2-ge vyd. pererob. ta dop. [*Organization of accounting*]. Kyi'v: «Centr uchbovoi' literatury».

10. Tovkun, L.V. (2019). Mizhnarodni standarty finansovoi' zvitnosti: osoblyvosti vprovadzhennja v Ukraïni. [*International Financial Reporting Standards: Features of Implementation in Ukraine*]. *Jurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal. [Legal scientific electronic journal]*, 4, 272-275.

Received: 05.02.2020 / Review 05.13.2020 / Accepted 06.20.2020

